El concepte de la 'mort civil' en Ausiàs March i en Joan Colom

Autor: Francesc Magrinyà
Data de publicació: 21-01-2017

En Francesc Magrinyà ha trobat en un vers d'Ausiàs March el concepte jurídic de la "mort civil", que també observem en documents que fan referència a En Joan Colom i Bertran.

Sóc un lector d'Ausiàs March des de fa molts anys i darrerament en rellegir-lo he aïllat en una composició seva el concepte jurídic de la "mort civil". Aquest concepte es troba a la tornada del poema 11 del gandienc sota la forma “civilment és ma vida finida” (v. 42). De primer, però, transcric el text sencer a partir de l'edició de tots els seus poemes --i alguns d'atribuïts-- que en va fer En Joan Ferraté l'any 19791.

¿Quins tan segurs consells vas encercant,

cor malastruc, enfastijat de viure?

Amic de plor e desamic de riure,

Com soferràs los mals qui et són davant? 4

Acuita't, doncs, a la mort qui t'espera.

E per tos mals te allongues los jorns:

aitant és lluny ton delitós sojorns

com vols fugir a la mort falaguera. 8

Braços oberts és eixida a carrera,

plorant sos ulls per sobres de gran goig.

Melodiós cantar de sa veu oig,

dient: "Amic, ix de casa estrangera! 12

En delit prenc donar-te ma favor,

que per null temps home nat l'ha sentida,

car jo defuig a tot home que em crida,

prenent aquell qui fuig de ma rigor". 16

Ab ulls plorant e cara de terror,

cabells rompent ab grans udolaments,

la vida em vol donar heretaments

e d'aquells dons vol que sia senyor, 20

cridant ab veu horrible i dolorosa,

tal com la mort crida al benauirat,

car, si l'hom és a mals aparellat,

la veu de mort li és melodiosa. 24

Bé em meravell com és tan ergullosa

la voluntat de cascun amador!

No demanant a mi qui és amor,

en mi sabran sa força dolorosa. 28

Tots, maldient, sagramentejaran

que mai amor los tendrà en son poder

e, si els racont l'acolorat plaer,

lo temps perdut sospirant maldiran. 32

Null hom conec o dona a mon semblant,

que, dolorit per amor, faça plànyer:

jo són aquell de qui es deu hom complànyer,

car, de mon cor, la sang se'n va llonyant. 36

Per gran tristor que li és acostada,

seca's tot jorn l'humit qui em sosté vida

e la tristor contra mi és ardida

e, en mon socors, mà no s'hi troba armada. 40

Llir entre cards, l'hora sent acostada

que civilment és ma vida finida:

puix que del tot ma esperança és fugida,

ma arma roman en aquest món damnada. 44

D'antuvi, tota la poesia desprèn un sensació de fàstic per la vida, de tristor profunda, de gran abatiment moral i/o físic --"car, de mon cor, la sang se'n va llonyant" (v. 36)-- i de manca d'esperança. Tot pel fet que la persona que el jo poètic estima el rebutja. Fins al punt aquest està desesperat, que es mira la mort amb bons ulls. Ara bé, enlloc s'hi manifesta que ell es vulgui matar o que la mort li hagi d'arribar immediatament, sinó només que pensa que la mort podria ser un camí per allunyar-se del sofriment.

I ho confirma la tornada. Escriguem-la de nou.

Llir entre cards, l'hora sent acostada

que CIVILMENT és ma vida finida:

puix que del tot ma esperança és fugida,

ma arma roman en aquest món damnada. 44

Així, després que el lector constati en tot el poema el gran patiment del jo poètic, aquest fa palès a la tornada que "civilment" és finida la seva vida (v. 42). El lector esperaria a continuació que hi consignés que està a punt de morir o que es vol matar, si entenem aquest "ma vida civilment finida" o "mort civil" del vers 42 com la mera mort física, la mort neta i pelada que li ha d'arribar per un patiment inaguantable, o, com comentava, fins i tot per suïcidi. Que no estem parlant de la mort real, ho confirma sobretot el darrer vers (v. 44). Allí, el poeta hi manifesta que, baldament, segons fa constar en el vers 43, l'esperança li sigui del tot fugida, fins i tot en aquest cas, ell, el jo poètic --la seva "arma" (ànima) del vers 44--, "roman" (v. 44), resta, es queda "en aquest món" (v. 44): en el món dels vius. Això sí, amb l'anima, segons diu, "damnada" (v. 44), és a dir, condemnada. Cal dir en aquest sentit que una de les accepcions del concepte "damnada" entra dins el vessant del dret. Per tant, la frase "civilment és ma vida finida" de l'antepenúltim vers no significa que es mati o que s'hagi de morir de seguida. No. Aquesta vida finida civilment ha de voler donar entenent una altra cosa. Potser l'expressió té alguna relació amb el concepte jurídic de la "mort civil" en què tant han insistit en Jordi Bilbeny i en Jordi Vila quant als documents referents a En Joan Colom, que primer el tracten com si fos mort i després apareix viu en d'altra documentació.

Francesc Magrinyà

Notes:

1Les poesies d'Ausiàs March. Introducció i text revisat per Joan Ferraté. Edicions dels Quaderns Crema (1979). Pàgines 27-28.